

14.11.2024

Yhteenveto perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman kuulemistilaisuudesta 7.11.2024

Yleiset huomiot

Valtioneuvoston neljännen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmisteluun liittyvä kuulemistilaisuus järjestettiin verkossa 7.11.2024. Tilaisuuteen osallistui 83 henkilöä, pääosin kansalaisjärjestöjen edustajia, viranomaisia ja tutkijoita. Johanna Suurpää avasi tilaisuuden ja toimi sen puheenjohtajana. Anna Saarela esitteli toimintaohjelman valmistelua ja sisältöä (esitys on saatavilla [toimintaohjelman hankesivuilla](#)). Kuulemistilaisuuden osallistujille oli toimitettu ennakoon [muistio, jossa kuvataan toimintaohjelman keskeistä sisältöä](#).

Puheenvuoroissa pidettiin toimintaohjelman keskittymistä perusoikeuksien ja oikeusvaltion suhteeseen hyvänä valintana. Myös toimintaohjelman runkona toimivan kaa-vion aihekokonaisuuksiin suhtauduttiin pääosin positiivisesti, joskin haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta toivottiin, että puhuttaisiin näihin ryhmiin kuuluvien tukemisen ja suojelun sijaan ennemmin oikeuksien turvaamisesta.

Ohjelman toteutumisen seuranta ja jatkuva arviointi nähtiin tärkeänä, jotta ohjelman vaikutukset voidaan varmistaa. Lisäksi todettiin, että kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten suositukset tulisi huomioida vahvemmin ohjelman perustana.

Huomioitavat ihmisryhmät

Puheenvuoroissa painotettiin, että perusoikeuksien ja oikeusvaltion suhdetta tarkastellessa täytyy huolehtia riittävän kattavasta lähestymistavasta. Monessa puheenvuorossa nousi esiin huoli siitä, että tietyt ryhmät eivät näy lainkaan taustamuistiossa, vaikka heidän oikeuksiensa toteutumisessa on tunnistettu haasteita. Ryhminä, joiden tarpeet ja oikeudet tulisi huomioida ohjelman jatkovalmistelussa, mainittiin erityisesti:

Postiosoite Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

- **Turvapaikanhakijat ja paperittomat henkilöt:** Keskeisiä näiden ihmisten näkökulmasta ovat mm. oikeusturva ja pääsy oikeuksiin.
- **Rodullistetut ja etniset vähemmistöt (esim. romanit):** Syrjintä ja rakenteellinen rasismi näitä ryhmiä kohtaan vaativat erityishuomiota.
- **Sateenkaari-ihmiset:** Muistiossa ei mainita lainkaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeuksia, mitä pidettiin merkittävänä puutteena.
- **Saamelaiset:** Saamelaiset alkuperäiskansana ja saamelaisasioiden sisällyttäminen ohjelmaan nähtiin tärkeäksi. Ehdotettiin, että totuus- ja sovintokomission työn tuloksia voitaisiin hyödyntää ja ottaa osaksi toimintaohjelmaa.
- **Vammaiset henkilöt:** Osallisuuden lisäksi esteettömyys ja saavutettavuus ovat välttämättömiä myös muihin oikeuksiin pääsyn kannalta, ml. oikeussuojakeinot. Osallistujien mukaan vammaisuuden tulisi näkyä toimintaohjelmassa läpileikkaavasti.

Keskeiset kysymykset ja teemat toimintaohjelmassa

Puheenvuoroissa nostettiin esiin muun muassa seuraavat, oikeusvaltion näkökulmasta keskeiset kysymykset, joiden näkymistä ohjelmassa pidettiin tärkeinä:

- **Rasismi ja syrjintä:** Rasismin torjunta ja rakenteellisen rasismin tunnistaminen nähtiin keskeisinä.
- **Viharikokset ja vihapuhe:** Esiin nousi vihapuheen ja viharikosten torjunnan tehostaminen etenkin vähemmistöihin kohdistuvassa osallisuuden ja sananvapauden suojaamisessa.
- **Kansalaisyhteiskunnan tila:** Useat osallistujat korostivat kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten turvaamista sekä tarvetta arvioida valtiontuen leikkausten vaikutukset vähemmistöjen osallistumiseen.
- **Oikeudenhoito ja oikeussuoja:** Moni puhuja jakoi huolen pitkiin oikeudenkäynteihin liittyvistä haasteista oikeussuojan saatavuudessa. Lisäksi esitettiin oikeudenhoidon tiedonkulun parantamista (esim. ”oikeudenhoidon OmaKanta”) sekä riittäviä resursseja oikeusavulle. Palomuuriperiaatteen toteuttamista pidettiin useassa puheenvuorossa välttämättömänä, jotta rikoksen uhrit voivat hakea apua pelkäämättä kielteisiä seurauksia, kuten maastapoistamista.
- **Moniperusteisen ja risteävän syrjinnän huomioiva lähestymistapa:** Puheenvuoroissa nousi esiin tarve huomioida ohjelman jatkovalmistelussa läpileikkaavasti moniperusteinen ja risteävä syrjintä.
- **Kielelliset oikeudet:** Kielellisten oikeuksien toteutuminen, esim. viranomaisten ruotsinkielisten palveluiden saatavuus voi olla edellytys sille, että henkilöllä on pääsy oikeuksiinsa laajemmin.